

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 90 kronor

Januari-Februari

Nr 1–2012

Hemma hos
Dimitri "Dimman" Keiski

Redaktören har ordet

Man kan inte sluta att förundras över vad som sker i Ungern. Journalisten Magnus Linton skriver ett kapitel om romer i sin bok "DE HATADE". Trots att vi har vetskap om vad som skett, är det skrämmande läsning. Det är bra att detta tas upp. Ett tag trodde jag att det bara är Sverige som lyfter frågan om romerna.

Jag ser till min glädje att Bence Fliegauf's film Just the Wind vann priset i Berlins Filmfestival. Filmen är en tuff och kompromisslös vision om en romsk familj i Ungern under hot om utrotning. Det är just den familj där pappa och son skjuts ner utanför sitt hus. Jag ser redan nu att filmen har fått stor uppmärksamhet då det skrivs i kulturmedia i Europa om den. Jag hoppas att det kommer att finnas fler tillfällen att ta fram de oförrätter som sker bland romerna. Ja kanske skulle hela Europa behöva skriva en vitbok, ja varför inte hela världen, det kan man väl förvänta sig, så illa som romer har blivit behandlade genom tider, inte bara i Sverige utan främst i Europa.

Gerhart Baumgartener kom till Stockholm och berättade att romerna minsann inte alltid haft det dåligt. En gång var de "untouchable" orörbara. Det var romerna som stod för underhållet i armén genom att smida vapen, stå för maten och bära soldaternas förnödenheter under sommarkrigen. På vintern krigades det inte, då var romerna lediga och fick slå läger i det närmaste var som helst i kungadömet. Och ve den som då rörde eller antastade romerna, då blev de slagna i bojar för romerna till hörde armén och de hade kungligt beskydd. Men vi lever nu i moderna tider och då kan man göra vad som helst med en rom. De är fritt byte och kan skjutas och fördrivas utan att man behöver skämmas ett uns. Skamtröskeln är lägre än man tror. I synnerhet i Ungern och i Frankrike där man massutvisar EU-medborgare med rätten på sin sida och fri

rörelsefrihet i hela Europa. Fy på er fransoser. Men vänta nu, gjorde inte Sverige likadant. Fick inte polisen kritik av Justitieombudsmannen för att de utvisat 26 rumänska romer under åberopande av att de "ägnat sig åt dag-driveri/tiggeri". Enligt den bestämmelse som tillämpades får en utlänning avvisas om det kan antas att han eller hon under vistelsen i Sverige inte kommer att försörja sig på ett ärligt sätt. Snacka om vem som har fördomar. Passa er alla romska kulturarbetande musiker, har ni inget gig på scen, utan står på gatorna och spelar, så åker ni fast för lösdriveri. Och kom inte och säg att man kränker de mänskliga rättigheterna, för ingen lyssnar på dig om du åberopar rätten till arbete som egentligen inte innebär en ovillkorlig rätt till ett arbete, utan en skyldighet för staterna att vidta åtgärder som syftar till att avskaffa arbetslösheten, men där ingår du inte ännu. Svenska staten håller på att skapa en strategi. Just för detta och lite till. Staten har skjutit till med 46 miljoner att fördelas på fem kommunala pilotprojekt som syftar till att förbättra romers situation inom fyra år. Men vilka satsningar sker därefter, med tanke på Leissners förslag om att vi ska vara jämlika om 20 år. Satsar man nya miljoner då? Till de där fem kommunala projekten går det åt cirka femton miljoner och de övriga 30 miljonerna ska nog gå till administration och andra myndigheter som kommer att få sina uppdrag. Tja det blir ju inga stora pengar att fördela, det blir ju bara sju och en halv miljon om året att dela ut till Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Skolverket, Skolverket, Skolverket... Hakade jag upp mig? Nja kanske, men socialstyrelsen ska nog också ha en kaka. Få se nu vad blir det fördelat på de fem sex som ska få uppdragen. Tja mellan tumme och pekfinger, som det heter, runt 1,2 miljoner om man delar upp det rättvist. Tja det är ju som Rosario brukar säga nålpengar i det här sammanhanget.

Innehåll:

Debatt	sid. 3
Rosa Taikon	sid. 4
27 januari	sid. 6-8
"Tattarläger"	sid. 9
Bakro	sid. 9
Europas styvbarn	sid. 10-12
Dimitri Keiski	sid. 14-15
Katri Linna	sid. 16
romsk filmfestival	sid. 18-19
Forum för levande historia	sid. 20-21
Notiser	sid. 22-23
Ungern	sid. 24-25
Böcker	sid. 26
Bilder berättar	sid. 28-29
Receptet	sid. 30-31

Bilden på framsidan är tagen hemma hos Dimitri Keiski av Domino Kai.

Vår bidragsgivare

Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,

Rosario Ali Taikon

Bengt O Björklund

Veronika Portik

Mia Taikon

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: red@romaniglinda.se

Carl Bildt: När får vi se ett tydligt agerande från Sverige i EU?

Rasism och främlingsfientlighet sprider sig som en farsot runt om i Europa. Ungerska högerextremistiska och fascistiska rörelsen/partiet JOBBIKS fientliga utfall mot romer och Judar får fler och fler anhängare.

Styrande och media i landet går i deras fotspår och ger dem näring som resulterar i grova övergrepp och mord på romer och judar, som utpekas som ett problem och ett hot för samhället. Exakt samma beskyllning och hatpropaganda som under Hitlers herravälde.

I vissa länder betraktas romernas utanförskap och sociala misär som inte landets angelägenhet att råda bot på. Romer får istället skulden för sin miserabla tillvaro och man vill "sopa" bort dem från landets karta genom att neka dem en rättvis och human existens.

Det är samma strategi som den svenska maktapparaten hade med sin organiserade och legaliserade diskriminering på svenska romer och resande fram till 1960-talet då Katarina Taikon m.fl. fick regeringen att ändra kurs.

I Italien och Frankrike är eftersatta romer icke önskvärda, dagligen utvisas de med våld. Det bedrivs en hetsjakt på människor som i flesta fall kommit till landet för att söka sig en fristad och ett skydd. De flyr hals över huvud från sina hemländer för att undgå diskriminering och fattigdom, och inte minst från hotet att lemlästas till döds.

I Sverige tas det generella kollektiva beslut vid asyl ärenden för romer, som flytt från människoslakten och kriget i

forna Jugoslavien under 1990-talet. Många får ingen individuell och regelrätt prövning, utan skickas ut ur landet. Diskrimineringen på bostads- och arbetsmarknaden är ett faktum. Naturligtvis är det inte bara romer som utsätts för en systematisk marginalisering. Det blir allt fler invånare i vårt land som tvingas till utanförskap, som kan leda till psykisk ohälsa, drogmissbruk och kriminalitet.

Vi som engagerar oss och arbetar mot orättvisor och främlingsfientlighet reagerar med avsky och sorg på den rasism och den ondska som härjar fritt i flera av Europas länder idag. Romer och judar är, precis som under Nazisternas skräckvälde en måltavla för en hets- och hatpropaganda.

Vi fördömer skarpt det omänskliga och primitiva handlingsförfarande som makt-havare och invånare ibland annat Ungern utövar på människor som lever på samhällets botten, som tvingas fly för sina liv och ta sin tillflykt till ett annat land i hopp om att bli kvitt diskriminering, hatbrott och misär.

Internationellt är Sverige ett föregångsland mot förtryck och orättvisor, trots det har Sveriges utrikesminister Carl Bildt officiellt visat en förvånansvärd låg profil i den romska frågan. I sitt anförande i Riksdagen 15 februari i år undvek han att nämna i sin Utrikesdeklaration Antiziganismens framfart och att romerna lever i fara i flera av EU:s medlemsstater. Vilket vittnar om brist på engagemang och förståelse för romernas allvarliga situation i Europa. I dialog med sina

ministerkollegor ute i Europa bör han ge Sveriges kritik till dem som ger rasismen ett ansikte och fördöma det omänskliga och primitiva handlingsförfarande som Ungern och andra länder utövar på sina romer, att man löser inte deras utanförskap och elände med fortsatt förakt och negligering. Carl Bildt verkar inte förstå att romernas utsatthet är Europas sak och att romer är en del av Europas historia. Vi kräver att EU, regeringar, myndigheter och människor med rättvisepatos och ett civiliserat tänkande runt om i Europa skärper sin kritik i ord och handling mot hatterror på romer, judar och muslimer i ett Europa som borde ha tagit lärdom av Nazisternas grymheter och galenskap.

Sverige måste nu med kraft ta sitt ansvar och agera genom att sätta hård press på stater som begår avskyvärda övergrepp på demokratins och EU:s elementära värden, lagar och förordningar.

Om inte, är risken stor att vi snart är tillbaka till 30- och 40-talets Europa!

Hans Caldaras, artist och debattör

Rosa Taikon, silversmed och debattör

Har du något att säga?
Är det något du brinner för, något som fler borde känna till?

Hör av dig till oss.
Den här sidan är till dig!

red@romaniglinda.se

Rosa in action.

Miranda Vuolasranta kom till Sverige enbart för att höra Rosa.

Romernas Grand old Lady

Rosa Taikon är idag en romsk föreläsare som drar stor publik. När hennes silversmidesutställning avslutades på Nordiska museet blev lokalen snabbt full.

Text och foto: Bengt O Björklund

Första veckan i januari var det dags att plocka ner Rosa Taikons silversmidesutställning på Nordiska museet. Hon var själv där för att hålla sitt numera kända föredrag om romernas situation, både historiskt och i nutid, både i Sverige och i övriga Europa.

Det är märkligt hur Rosa Taikon, som idag är 85 år, lyckas med att behålla den glöd hon alltid har haft när det gäller den romska frågan.

Att Rosa är en populär figur visade sig redan innan det var dags för själva föreläsningen. Redan tio minuter innan utsatt tid var man tvungen att stänga dörarna eftersom det redan var knöfullt i lokalen.

Lena Palmqvist, avdelningschef, inledde seminariet. Hon var mycket nöjd med utställningen.

– Den är underbar och gnistrande. Det

är inte bara en romsk tradition som Rosa för vidare utan hon bjuder på mycket förnyelse. Som ni alla vet är Rosa Taikon inte bara silversmed. Hon har länge arbetat med romernas situation, både här i

Sverige och i Europa. Hon ger aldrig upp.

Det kom så mycket folk till föreläsningen att Rosa blev tvungen att hålla ett extra seminarium några timmar senare.

Katri Linna, Rosa Taikon och Petra Dimelius Dimiter.

Vi söker nya medarbetare

Biträdande rektor

Agnesbergs folkhögskola, Göteborg

Agnesbergs folkhögskola, som är en del av Västra Götalandsregionen, är den första och enda folkhögskolan med romsk profil i världen. Skolan startade i januari 2007. Idag har Agnesbergs folkhögskola 78 studerande. Inriktningen är kärnämnesstudier samt romernas historia och kultur.

Dina huvudsakliga arbetsuppgifter:

Som biträdande rektor kommer du ha ett övergripande ansvar för de administrativa rutinerna vid skolan. Det innebär bl.a. personalansvar, förhandlingsansvar, elevansvar, vikarieanskaffningar vid ledigheter/sjukdom samt inrapportering i det personaladministrativa systemet och till olika myndigheter. I tjänsten ingår även undervisning motsvarande cirka 40 % av en heltidstjänst.

Kvalifikationer

Du har en för tjänsten lämplig högskoleutbildning, minst 3 år, eller liknande samt erfarenhet av personaladministrativt arbete. Du har undervisningsvana, erfarenhet av arbetsrättsliga frågor samt kännedom om romsk kultur.

Stor vikt läggs vid personliga egenskaper där samarbetsförmåga, social kompetens och förmåga att uttrycka sig väl i tal och skrift är viktiga egenskaper. Du är ansvarsfull, noggrann och effektiv och att arbeta självständigt är inte främmande för dig.

Övrigt

Vi strävar efter en jämn könsfördelning och ser mångfald som en styrka, där våra medarbetares olikheter berikar och utvecklar verksamheten.

Om Västra Götalandsregionen

Västra Götalandsregionen finns till för människorna i Västra Götaland. Vi ser till att det finns god hälso- och sjukvård för alla. Vi arbetar för en hållbar utveckling

och tillväxt, bra miljö, förbättrad folkhälsa, ett rikt kulturliv och goda kommunikationer i hela Västra Götaland. Läs om våra gemensamma värderingar och Personalvision 2021 på <http://www.vgregion.se/PV2021>

Ansökan

Västra Götalandsregionen ser helst att du registrerar din ansökan via rekryteringssystemet, gå in på vår hemsida <http://www.vgregion.se/sv/Vastra-Gotalandsregionen/start sida/Jobb/Jobbportalen/>

Om du som sökande har frågor om den utannonserade tjänsten eller av särskilda och speciella skäl inte kan registrera dina uppgifter i ett offentligt system – kontakta kontaktperson för respektive annons.

Anställningsform Tillsvidareanställning

Anställningens omfattning Heltid

Antal lediga befattningar 1

Sysselsättningsgrad 100%

Referens 2012/101

Tillträde Enligt överenskommelse

Ort Göteborg

Sista ansökningsdag 2012-03-18

Kontakt

Rector Keith Palmroth, tfn 070-082 21 22

Jan Kirudd, tfn 070-640 46 30

Facklig företrädare

Vision, Hans Haker, tfn 0500-43 19 40

SFHL, Norollah Hassanzadeh, tfn 070-064 17 31

Den 27 januari 1945 befriades Auschwitz fångar av sovjetiska trupper. Nu uppmärksammas den dagen varje år i Sverige sedan 1999 och i resten av världen sedan 2005. På Raoul Wallenbers torg i Stockholm tänds varje år lyktor.

Förintelsens minnesdag 2012

Överlevande från Förintelsen och deras barn och barnbarn tillsammans med Raoul Wallenbers anhöriga, stockholmare, statsledningen, FN:s förre generalsekreterare Kofi Annan, andra utländska representanter, Kronprinsessan Victoria med sin make Prins Daniel, samlades vid Raoul Wallenbers torg i Stockholm, för att minnas Förintelsens offer på Förintelsens internationella minnesdag.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Mia Taikon

Årets upplaga av Den internationella minnesdagen för Förintelsens offer på Raoul Wallenbers torg i Stockholm blev betydligt mer besökt än något annat år, kanske för de många dignitärer som var där. Inbjudna talare var riksdagens talman Per Westerberg och Kofi Annan, FN:s generalsekreterare 1997-2006 och pristagare av Nobels fredspris.

Bland de många som tagit sig till Nybroviken denna iskalla vinterdag fanns också Kronprinsessan Viktoria och Prins Daniel. Och journalister saknades inte.

– Det känns helt sanslöst i år, sade Eskil Franck från Forum för levande historia som varje år arrangerar minnesdagen.

Detta var förmodligen det sista fram-

trädandet som prinsessan Viktoria gjorde innan nedkomsten.

– Ja det är många damtidningar här som annars inte brukar komma, sade Eskil Franck.

Men många av de som stod och frös i

den kalla vinden hade kommit för att höra och se Kofi Annan.

I år lades stor fokus på Raoul Wallenberg som skulle ha fyllt hundra år i år.

Ceremonin inleddes med att Lilla kören sjöng ur oratoriet The Righteous av Boris Borisov och Robert Neufeldt till minne av Raoul Wallenberg.

Eskil Franck, överintendent på Forum för levande historia inledde med att berätta om Raoul Wallenbergs liv och gärning.

– Jag är väldigt glad att se en så stor uppslutning av människor, trots kyliga vindar från Nybroviken, sade Eskil

I främsta ledet stod Kronprinsessan Viktoria och Prins Daniel med överlevande från Förintelsen och släktingar till Raoul Wallenberg.

Franck. Idag för 67 år sedan befriades förintelslägret Auschwitz-Birkenau. 10 dagar dessförinnan fördes vår egen Raoul Wallenberg bort från Budapest – för alltid. Auschwitz är den samlade sinnebilden för modern historias mest skändliga och vedervärdiga övergrepp mot oskyldiga människor. Raoul Wallenberg är en förebild för oss alla att en människas villkorslösa agerande kan få livsavgörande betydelse för tusen sinom tusen andra. I år, när Raoul Wallenberg skulle fyllt 100 år, går därför Förintelsens minnesdag i hoppets tecken. Djävulskap behöver inte få sista ordet!

Från olika håll strömmade ljusbärare in på torget.

– De vill – i Raoul Wallenbergs anda – symbolisera att om en människa kan vara ett sådant ljus i mörkret vad kan vi då inte tillsammans åstadkomma när vi bjuder mörkret motstånd.

Ett stort antal överlevande från Förintelsen hade samlats.

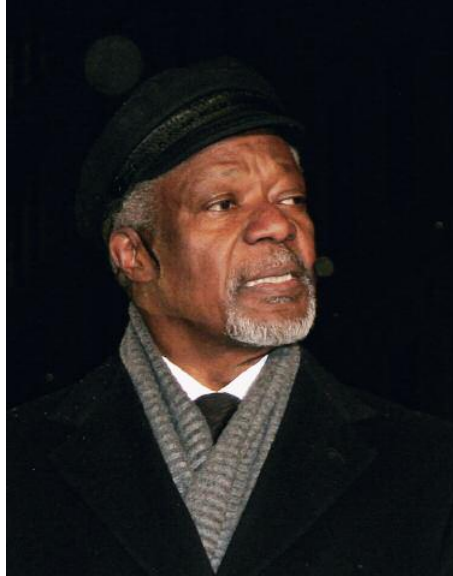
– Allra mest glad och tacksam är jag över att flera överlevande från Förintelsen är bland oss idag. Ni är levande vittnen om att det vi idag högtidlighåller minnet av tyvärr faktiskt är sant och har hänt. Vår respekt för Er och det Ni genomlidit är djup och ödmjuk. Alla de som dog alldeles oförskyllt har ingen röst idag. Ni kan på ett alldeles särskilt sätt hålla minnet av dem vid liv. Det stämmer oss till eftertanke och självbesinning, sade Eskil Franck.

2012 blir ett år då svensken Raoul Wallenberg uppmärksammas över hela världen. Han är den svensk som fått flest platser, gator, torg och parker uppkallade efter sig och det finns över trettio monument över hela världen som hedrar hans minne.

Näste talare var riksdagens talman Per Westerberg.

– Raoul Wallenberg vågade agera i en tid som kommit att betraktas som ett av den europeiska historiens mörkaste kapitel. Behovet av det civilkurage och den humanism Raoul Wallenberg uppvisade är alltid dagsaktuellt, poängterade han i sitt tal.

Det var Raoul Wallenbergs mod, upp-

Kofi Annan

finningsrikiedom och drivkraft som räddade tusentals ungerska judar undan döden i Hitlers gaskammare.

– Vi människor behöver goda förebilder. Förebilder som bekämpar ondska och inger oss hopp och mod, sade Per Westerberg.

När FN:s förre Generalsekreterare Kofi Annan anträdde scenen steg en dov applådåska, så som det låter när en stor publik klappar händerna med handskarna på. Även han ägnade en stor del av sitt tal åt Raoul Wallenberg.

– Vid slutet av kriget lämnades 120 000 judar i Budapest. Tusentals av dem har Raoul Wallenberg att tacka för sina liv, sa Kofi Annan.

Per Westerberg

Förintelsen var en tragedi av ofattbara dimensioner.

– Såren kommer aldrig att läka och smärtan kommer aldrig försvinna. Hur kan någon glömma de miljoner som mördats, hur kan någon glömma ansiktena hos dem som kom ut från Auschwitz?

Kofi Annan påminde om att Raoul Wallenberg satte sig själv i fara för att rädda ungerska judar och menade att han var ett exempel på att en människa kan göra skillnad när ondskan breder ut sig. Han citerade även pastor Martin Niemöllers kända ord: "Först tog de kommunisterna, men jag protesterade inte för jag var inte kommunist. Sedan hämtades de fackanslutna, och jag prote-

Eskil Franck och Kofi Annan.

sterade inte, för jag var inte fackansluten. Sedan hämtade de judarna, och jag protesterade inte, för jag var inte jude. Sedan hämtade de mig, och då fanns ingen kvar som protesterade."

Raoul Wallenberg hamnade i rysk fångenskap. Det sista dokumenterade livstecknet är från Lefortovskaja-fängelset i Moskva 1947.

Efter talen lade överlevande från Förintelsen, Kofi Annan, Kronprinsessan Victoria och Prins Daniel ner ljuslyktor vid Raoul Wallenbergs monument. Sedan gjorde alla andra som ville samma sak.

Efter Minnesstunden bjöds det på en minneskonsert med Lilla Kören och ensemble ur Blåsarsymfonikerna under ledning av Pelle Olofson på Musikaliska.

Minnesceremonier hölls inte bara i Stockholm. Forum för levande historia uppger att minnesdagen uppmärksamats på över 70 orter i Sverige.

Raoul Wallenberg

Raoul Gustaf Wallenberg föddes den 4 augusti 1912 i Kappsta på Lidingö. Han var arkitekt, affärsman och diplomat. Mellan juli 1944 och januari 1945 ledde han en framgångsrik räddningsaktion av judar i Ungern inom ramen för den svenska legationen i Budapest. Genom att dela ut skyddspass och andra identitetsdokument lyckades detta humanitära projekt rädda tusentals ungerska judar från Förintelsen. Raoul Wallenberg arresterades den 17 januari 1945 av de sovjetiska styrkor som intog Budapest, möjligen misstänkt som amerikansk spion, och placerades i sovjetiskt fängelse. Därefter finns många teorier om vad som hänt honom, men ingen av dessa är riktigt säker.

Raoul Wallenberg skickades till Budapest på ett tvåmånadersuppdrag av svenska utrikesledningen, och var försedd med finansiella medel av War Refugee Board. Han knöts till den svenska beskickningen som diplomat. Uppgiften från svenska utrikesdepartementet var till en början att endast att följa utvecklingen och rapportera om den, men den utvidgades efter hand.

Den 17 januari beordrade vice försvarsministern Nikolaj Bulganin chefen för den andra ukrainska fronten att Wallenberg skulle arresteras.

Källa: Wikipedia

Enheten för minoritetsfrågor på Länsstyrelsen i Stockholms län

Sedan den 1 januari 2010 har Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget ett gemensamt nationellt uppdrag att:

- **samordna** de minoritetspolitiska målen och följa upp så att minoritetspolitiken genomförs,
- **synliggöra** de nationella minoriteterna och sprida kunskap om deras rättigheter,
- **fördela** statsbidrag till kommuner och landsting inom förvaltningsområdena för finska, samiska och meänkieli,
- **fördela** statsbidrag till nationella minoriteters riksorganisationer.

Länsstyrelsen har också ett tidsbegränsat uppdrag att:

- **ge stöd** till kommuner som påbörjat ett utvecklingsarbete med den romska minoriteten,
- **förmedla kontakter** mellan den romska minoriteten och ansvariga myndigheter.

För mer information

www.lansstyrelsen.se/stockholm/minoriteter
eller www.minoritet.se

Kontakt

minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Skälet till vräkning: Tomten såg ut som ett "tattarläger"

I tidningen Metro i Stockholm kan man läsa att ett par riskerar att vräkas från sin bostad i Nacka. Anledningen är att det är för skräpigt på deras tomt. Enligt Metro säger värden: "Det såg ut som ett tattarläger när vi tog över huset".

Efter en lång konflikt vill hyresvärden vräka Anna Sundberg och sonen Danny från deras lägenhet i en villa i Nacka. Motiveringen är bland annat att de påstås ha vägrat släppa in hantverkare och att tomten sett ut som ett "tattarläger". Ett annat problem är, enligt värden, de boendes "yttre".

– Vad han menar är att vi är fula. Man kanske kan vara lite annorlunda, men det här känns diskriminerande, säger Anna Sundberg till Metro.

I 27 år har hon och sonen bott i "Gula villan" på Lillängsvägen i Nacka – men

enligt Anna började problemen först när företaget Villa Nuovo köpte huset 2009.

Grundorsaken är, tror Anna, att hon motsätter sig en lyxrenovering som skulle höja hyran kraftigt.

– Det handlar om lönsamhet, De vill ha bort oss för att kunna hyra ut till företag och ta mer betalt.

Hyresgästföreningen, som hjälper henne juridiskt, delar den uppfattningen. Under förhandlingarna i hyresnämnden hävdade värden att Anna och sonen – bland annat genom sitt utseende – stört grannarna, en mäklarfirma, och dess klienter.

– Vad jag har sagt är att man ska vara hel, ren – till det yttre. Men framför allt handlar det här om att hyresgästen upprepade gånger vägrat hantverkare tillträde och därmed förhindrat renoveringar. Och ja, det såg ut som ett tattarläger när vi

tog över huset, säger Jan-Erik Wahlberg, vd för Villa Nuovo.

Anna Sundberg hävdar att hon visst släppt in hantverkarna – men att det uppstått diskussioner inne i lägenheten.

Hyresnämnden gick på hyresvärdens linje. Därmed måste paret flytta ut senast den 1 oktober.

Hyresnämnden anser att Anna Sundberg visserligen släppt in hantverkarna, men att hon på annat sätt vid tre tillfällen "onödigt fördröjt arbeten i lägenheten", stört markarbeten och underlåtit att utrymma ett förråd i tid.

Anna Sundberg säger att hon tänker överklaga till hovrätten med hjälp av Hyresgästföreningen.

Värdens uttalande om att tomten sett ut som ett tattarläger verkar ingen bry sig om.

Metro

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Thomas Hammarberg, Maria Leissner och Fred Taikon.

Romerna – Europas styvbarn

I början av februari träffades Thomas Hammarberg, Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Maria Leissner, demokratiambassadör och tidigare ordförande i Delegationen för romska frågor och Fred Taikon, på ABF i Stockholm för att diskutera romernas situation i Europa. Samtalsledare var Olof Kleberg, journalist.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

– Det här är kanske det första programmet på det här viktiga året som är 500-årsjubileum då de första romerna kom till Sverige. Det kommer att hända en hel del under året. I mars kommer till exempel en romsk jubileumskonferens. Kanske kan detta år vara en nystart. Det har vår integrationsminister Erik Ullenhag sagt i början av året. Han har utlovat att det ska komma en skrivelse från regeringen till riksdagen med en strategi för romernas integration i det svenska samhället. Vi har väntat och vi har väntat och vi trodde också att han skulle vara här idag. Men idag ska vi börja med situationen i Europa, sade Olof Kleberg.

Thomas Hammarberg har varit Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter i sex år och slutar nu i vår.

– Det är kallt i Europa. Vi läser om

människor som går under. Bland dem finns det en hel del romer och det beror förstås på deras bostadsförhållanden och att många av dem är uteliggare. Det är kallt i Europa också ekonomiskt sett och där kommer romerna också i kläm. De nedskärningar som görs i budgetarna i land efter land Europa idag drabbar i hög grad de sårbara i samhället och till dem tillhör givetvis romerna. De drabbas därför att välfärdssystemet krackelerar.

Dessutom, den kris som råder i Europa vad gäller romernas möjlighet att få jobb har förvärrats ytterligare de senaste tre, fyra åren. Idag är det nästan omöjligt för romer i en rad länder i Europa att få ett jobb och i vissa länder är arbetslösheten för romer nästan hundra procent. Summan av detta är att det råder en djup fattigdom bland romer i Europa idag.

Thomas Hammarberg menar att den ekonomiska krisen även har lett till framväxten av högerextrema grupper i flera europeiska länder.

– De ser romerna som en slags måltavla för sin propaganda. De här grupperna har blivit allt mer välorganiserade och det finns en rad exempel på våldsangrepp mot romska byar och familjer.

I Ungern har en rad attentat mot romer skett.

– De agerar ungefär som Lasermannen. Vi vet att sex människor har dödats och flera hus har bränts ner i Ungern. Men även i Bulgarien, Tjeckien och Rumänien har romerna utsatts för direkta våldsangrepp från de här grupperna.

Thomas Hammarberg menar också att myndigheternas hållning gentemot romerna har hårdnat i många länder.

– Det är inte svårt att hitta exempel i Europa idag på hur regeringar i sin praktiska politik markerat att romerna egentligen inte är välkomna, att de inte är önskade i sina egna länder och än mindre som migranter.

Thomas Hammarberg tog upp de poli-

tiska uttalande som ledande politiker gjort nyligen.

– Den rumänske presidenten, den tjeckiske utrikesministern, Sarkozy och dåvarande samt nuvarande franske inrikesministern har alla gjort uttalanden om att romer är kriminella, att de inte är pålitliga, uttalanden som är rent förtal, något som skulle vara fullständigt omöjligt om det gällde till exempel den judiska gruppen.

Thomas Hammarberg har under sina sex år som kommissionär rest runt i Europas länder och talat med romer och politiker.

– Min bild är att situationen har blivit sämre. Det finns en del bra exempel, som i Spanien där man försöker ge romerna arbete och utbildning och Slovenien har gjort vissa försök att skapa någon slags samförstånd mellan romska folkgrupper och andra i landet. I vissa länder använder man sig av ett kvotförfarande. I Slovenien har romerna i de kommuner där det finns romer en given plats i kommunalfullmäktige. Det finns även sådana kommuner som har bildat egna nätverk som fungerar som en riktigt bra påtryckargrupp för en politiskt förändring till skydd för romerna.

Men Thomas Hammarberg menar att om man tittar på de grundläggande levnadsförhållandena för romerna i Europa idag är de mycket allarmerande. Få romer har egna jobb. Boendet är närmast katastrofalt.

– Mitt i Sofia finns det ett romskt läger. De bodde tidigare legalt på ett område där myndigheterna ville bygga ett köpcenter. Så de flyttades därifrån och skulle bo tillfälligt en bit därifrån.

Det här var för cirka tio år sedan, men de bor fortfarande kvar i containrar på det nya området. Där finns varken vatten eller avlopp. En enda vattenkran till cirka sjuttio familjer och inga toaletter.

Thomas Hammarberg tar upp alla vräkningar som sker hela tiden.

– Myndigheter som vräker är skyldiga att erbjuda ett alternativ, men det gör de aldrig.

Skolgången är ett annat problem.

– Minst hälften av de romska barnen går inte i skolan. Många slutar skolan för

att de känner sig mobbade. Om man desutom vräks gång på gång blir givetvis skolgången lidande.

Det finns tre domslut i Domstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg om just skolgång för romer och det handlar om segregeringen.

– Jag har varit på besök i många skolor där det finns romer och där lärarna helt klart har fördomar när det gäller romer.

Den politiska representationen är också ett problemområde. Romerna anses inte vara särskilt intressant väljargrupp av de politiska partierna, även i de länder där de är många.

– I Rumänien finns det minst en och halv miljon romer, i Turkiet flera miljoner, Bulgarien har minst en halv miljon, trots det är de ointressanta som väljare. Ytterst få romer är politiker.

– De europeiska organisationerna har tagit upp frågan, men det går trögt. EU ger sken av att göra något, men det är inte särskilt imponerande. Man arrangerar en hel del konferenser och håller fina tal, men effekten är tyvärr mycket begränsad.

Det är ett påfallande stort avstånd mellan den politiska retoriken och vad som faktiskt händer med romerna i de olika medlemsländerna.

– Det instrument som EU vill använda är de fonder som man har. När man sedan tittar på hur dessa fonder har använts kan man se att en påfallande stor del inte har nått fram till romerna själva. I en del fall har det handlat om ren korruption, som i Ungern till exempel.

I flera länder har pengarna använts till infrastrukturer som till exempel byggandet av fotbollsplaner.

– Som förklaring säger man att även romerna är välkomna att spela fotboll.

Men mycket av fondernas pengar ligger kvar.

– Det har inte funnits

projekt som klarade av de regler som EU har. Nu försöker EU undervisa de mest utsatta områdena om hur man ansöker om dessa pengar. Man har mobila team som åker omkring till olika borgmästare. Det är möjligt att detta kommer att få en viss effekt.

Men fortfarande om man åker runt till de områden i Europa där det finns romer märker man direkt var man har hamnat.

– Där tar infrastrukturen slut. Där slutar vägen. Det kommer att ta tid att bryta.

Thomas Hammarberg tog även upp UNDP, FN:s utvecklingsfond som på tio år ska förbättra romernas situation.

– Det är meningen att regeringarna själva ska bygga upp det där. Där är Balkanländerna med, men det går också jättetrögt.

Thomas Hammarberg tog även situationen för de romer som bor i dessa Balkanländer utanför EU. I och med borttagandet av visumkravet för dessa länder har många romer som känner sig trängda börjat röra på sig.

– Om dessa länder inte stoppar romernas förflyttningar kommer EU att införa nya visumkrav för dessa länder. Det har lett till upprättandet av gränskontroller för att hindra romerna från att lämna landet, även de som har starka skäl att lämna landet stoppas. Detta trots att rätten att lämna sitt land är en mänsklig rättighet. Detta har lett till generande reaktioner i Bryssel. Stackars Cecilia Malmström har blivit

Olof Kleberg och Maria Leissner.

Thomas Hammarberg

Full uppmärksamhet.

pressad i den här frågan. Ingen i Europa vill veta av romerna.

Den 27 mars kommer Thomas Hammarbergs slutrapport.

Maria Leissner, demokratiambassadör och tidigare ordförande i Delegationen för romska frågor kommenterade vad Thomas Hammarberg sagt.

– Det är ett och ett halvt år sedan vi överlämnade betänkandet till regeringen. Thomas Hammarberg talar om en nästan hundra procent arbetslöshet bland romer i Europa, men när vi tillsammans med de romska organisationerna i Malmö undersökte romernas arbetssituation visade det sig att nittio procent av romer i arbetsför ålder saknade arbete. Han säger att hälften av de romska barnen inte går i skolan. Situationen i Malmö är den samma. Ytterst få romska barn får en grundskolekompetens. Skillnaden mellan hur Sverige behandlar sina romer och hur det ser i resten av världen är inte så stor.

Hon tog upp arbetet bakom den rapport som Delegation för romska frågor tagit fram. En av de stora frågorna är det enorma utanförskap som romer tvingats in i.

– Det finns stora nationalekonomiska vinster i att sätta romer i arbete. Kostnaden för att dessa människor inte arbetar ligger på cirka 12 miljarder årligen. Mot den bakgrunden känns de 46 miljoner som ska fördelas på fyra år en aning lite som investering för att på lång sikt bli av med den totala samhällsekonomiska kostnaden vi har idag.

Hon tar även upp maktklyftan.

– Mycket få romer har politiska positioner, vare sig makt över sitt eget liv eller makt över hur gruppens intressen tillvaratas eller makt över samhället i övrigt. Ett och ett halvt år efter att vi lade vår ganska svidande genomgång av den socialt accepterade rasismen av romer så sägs det fortfarande nästan ingenting om den romska Förintelsen på Förintelsens högtidsdag om att nästan en miljon romer mördades av nazisterna bara för att de var romer. Det finns inga minnesmärken att tala om. Det finns nästan ingen forskning, knappt något museum. Man säger att det inte finns några pengar. De romska offren har i mycket enstaka fall fått ekonomisk kompensation för sitt lidande. Den tredje klyftan är förtroendeklyftan.

– Den klyftan är ömsesidig. Ur ett romskt perspektiv kan man förstå dem när de säger, varför ska vi lita på er? När vi djupintervjuade romska barn om deras situation i skolan kom det fram att de kände sig otrygga. Det finns ingen som kan något om deras kultur, det trots att det har gått tolv år sedan vi införde lagen om de nationella minoriteterna. Trots att skolorna har en plikt att undervisa om de nationella minoriteternas historia och kultur. På en rad olika sätt upplever romska barn att de inte är hemma i skolan. De blir utsatta för fördomar, nedsättande behandling, i värsta fall både av kompisar och av lärare. Många lärare tycker det är svårt med romer. Ska vi någonsin kunna överbrygga dessa klyftor måste vi ha en avstamp i den romska historien och dokumentera alla de

övergrepp som har skett. Vittnesmål måste läggas fram i en sanningskommission och regering måste symboliskt be om ursäkt. Det borde också finnas möjlighet för romer att väcka talan för en ekonomisk kompensation. Men vi fick inget gensvar för en sanningskommission. Dock är jag glad för att Arbetsmarknadsdepartementet har dragit igång en vitbok, som i viss utsträckning får ersätta en sanningskommission. Jag hoppas att den svenska regeringens skrivelse kommer att innehålla förslag som fokuserar på utbildning och arbete. Och att det kommer att finnas större möjligheter att driva den romska frågan internationellt. Vi har möjligheten i Sverige att ta ledarskap och ändra på den socialt accepterade rasismen mot romer och slå tillbaka den en gång för alla.

Siste talare för dagen var Fred Taikon, från É Romani Glinda.

Han talade om Magnus Lintons bok *De hatade*.

– Detta är en lysande bok som väl beskriva vad som händer med romerna i Europa idag.

Han tog även upp det tjugorårsperspektiv som Delegationen har tagit fram som förslag.

– Vad är det som kommer att hända under dessa år? Staten måste garantera något innan tjugorårsperspektivet går igång. Vad ska romerna själva göra om de inte har egenmakt och inte äger sina egna frågor? Om vi ska integreras måste det ske på lika villkor.

När Delegationen för romska frågor upphörde tog Länsstyrelsen i Stockholm vid. Då fanns det en stor oro bland romerna som satt i referensgruppen och andra insatta romer, att frågorna skulle hamna mellan stolarna.

– Romerna känner att de har svårt att kommunicera med kommunerna. Vi når inte kommunerna och beslutsfattarna. Länsstyrelsens mandat skulle vara på två år och den tiden är slut och här står vi nu och vi har inte en aning om vad nästa steg är. Vi skulle vilja återinföra Romarådet där vi kan lyfta frågor direkt till regeringen.

Ny rapport från DO

Romers rättigheter

Diskriminering, vägar till upprättelse och hur juridiken kan bidra till en förändring av romers livsvillkor

Rapporten finns för nedladdning på DO:s webbplats. Där kan du även beställa ditt exemplar av rapporten.

www.do.se

En lycklig vinnare av True Talent.

Rom vann True Talent

Alla som sett åtminstone ett program av 2011 års True Talent tävling minns namnet Dimitri Keiski. Från att ha övertygat alla i publiken från början, till att bli hemskickad och sedan fått återkomma i tävlingen och nå finalen. Som alla vet heter True Talents allra första vinnare Dimitri Keiski.

Text och foto: Domino Kai

Jag träffar Dimitri Keiski hemma i hans och sambons villa. En liten och trivsamt villa med snygg, modern känsla med en touch av minimalistisk inredning. Man kan inte undgå känslan av att man har stigit in hos en sång- och musikerfamilj. Husets inre andas toner, instrument, en katt som heter Django och en slags familjärhet som byggts av kärlek. Det känns innerligt och vänligt.

Dimitri bjuder på kaffe och jag undrar vilket är hans första musikminne.

– Det är Elvis ”Hound dog”. Jag slog på brorsans bandspelare och ut ljud all den kraft som Elvis trollband sina fans med. Jag visste inte vad det var för något, men jag var fast, ville bara höra mer och mer, fick aldrig nog. Jag var fem, sex år gammal då.

Men det var när hans far, som kallades för Hästmannen då han som en liten pojke var den enda som fick en häst att bli lugn med sin blotta närvaro, spelade upp en av Finlands bästa artister någonsin, Danny, som något hände.

– Jag var tio år gammal då. Det jag hörde fick mig att bestämma mig. Det var musik jag ville hålla på med.

Efter att han kommit in på det estetiska programmet var hans beslut slutgiltigt, nu fanns det inga andra val utom musiken.

– Bredvid studierna så har jag även arbetat inom helt andra områden enbart för att få in pengar så jag kunde köpa de instrument och prylar som jag behövde till mitt intresse. Det har varit tufft många gånger, men jag har trott på min

dröm trots mörka dagar. Jag är tacksam över att jag har haft ett stort stöd hos flera fantastiska lärare. Även mina föräldrar fanns där som ett oerhört betydande stöd för mig då, minns jag.

Han minns när hans far sade till honom att, om det är musiken du vill satsa på så gör det fullhjärtat, vi står helt bakom dig i dina beslut.

Det går inte att undgå och se att Dimitri blir rörd när han berättar om sina föräldrar. Han är oerhört tacksam för att de alltid varit där när han behövt dem.

Du har även medverkat i kyrkosammanhang under dina tidiga år, både i kör och med inspelningar av lov- och gospelsånger. Vad har det betytt för dig?

– Den tid jag var mer aktiv i kyrkan lärde jag mig mycket om disciplin. Om man ska lära sig att behärska något så är det bara att ta allt om och om igen. Det finns ingen genväg. Det var då jag lärde mig läsa noter och spela piano. Jag var med och bildade ett band som hette Gypsy trio med två kompisar som också hade musikerdrömmar. Jag är inte aktiv i

kyrkan idag, men anser mig vara religiös.

Kan inte undgå att ställa frågan som han redan har fått ett antal gånger tidigare. Hur kändes det när Danny skickade hem dig från tävlingen?

– Jag blev helt knäckt, svarar Dimitri. Jag hade på allvar satsat på musiken de tio senaste åren och tänkte att nu var det kanske min tur, men nej. Givetvis var jag ändå glad över att jag kommit så långt i tävlingen att jag fick sjunga i TV. Att det sedan blev så stora protester när jag skickades hem hade jag först ingen aning om, men när producenten för programmet ringde och frågade om jag ville komma tillbaka, varje coach fick rädda en som åkt ut, ja då var svaret lätt, självklart ville jag tillbaka in i tävlingen.

Danny har sedan dess bett om ursäkt ett flertal gånger och bägge männen har sedan dess lämnat detta bakom sig. Och det var Dimitri "Dimman" Keiski som vann 2011 års True Talent.

När får vi lyssna på din nya skiva?

– Jag har precis avslutat inspelningarna till den kommande skivan som heter "Experience Dimitri Keiski". Den ska bara mastras och mixas. Låtarna har en blandning av soul, lite rockighet, -60, -70-tals stuk. Vi kommer att hålla ett releaseparty i början av april. Det är helt overkligt att jag befinner mig där jag är nu. Ian Haugland, trummisen i Europe, är med och spelar på två av låtarna. Det var han som uppmuntrade mig att söka till tävlingen från början.

Om du fick säga något till romerna i Sverige, vad skulle det vara?

– Föräldrar, stötta era barn i det de själva vill välja. Barn, respektera era föräldrar. Håll era drömmar vid liv! Det kan låta som kliché, men vi måste förlåta, att förlåta är det högsta, älska din nästa som dig själv. Detta lärde jag mig som barn. Att romer blivit behandlade illa på olika sätt genom tiderna är inte rätt. Vi kan inte glömma, men vi kan förlåta så vi kan gå vidare i livet. Jag skulle vilja att det inte fanns någon skillnad, inga gränser mellan oss människor. Håll din dröm vid liv! Du vet aldrig när du får

Dimitri Keiski med sin älskade katt Django.

möjlighet att förverkliga den.

Som en sista fråga, vad tror du om din son Elvis framtid inom musikbranschen? Kommer han gå i dina fotspår?

– Jag vet inte, han håller mest i takten när jag spelar hemma. Han har börjat spela lite grand på en gitarr i hans storlek, men vi får se. Vad han än väljer att göra i sitt liv så har han sina föräldrars fulla stöd.

När vi skiljs åt efter intervjun kan jag inte sluta tänka på hur djup och ödmjuk Dimitris framtoning varit denna förmiddag. En anspråkslöshet som gör honom till en viktig förebild för unga romer. Inga divalater trots vinsten, han lever enbart ut sitt eget hjärtas dröm, att få verka inom musiken på olika sätt. Det är så han kan inspirera andra.

Tack och grattis till vinsten Dimitri!

Vid kaffebordet.

En av Dimitris många gitarer.

*Heidi Pikkarainen,
Katri Linna,
Gunno Gunnmo
och David Sjögren.*

Arbetet med Vitboken

En mulen eftermiddag i februari träffar vi Katri Linna under en lunch på en gammal krog i Gamla stan. Hon berättar om arbetet med Vitboken, att hon nu har fått nya medarbetare.

Text: Bengt O Björklund

I helgen ska Katri åka Tjejvasan och veckan därpå det riktiga Vasaloppet. Det låter imponerande.

Nåväl, hur går det nu med arbetet med Vitboken?

– Uppdraget har förtydligats, inte minst genom min dialog med den politiska ledningen. Vi har nu en större klarhet vad gäller ramarna och vilka som ska arbeta med Vitboken.

Vitboken ska ha fokus på faktainsamling.

– Men eftersom det finns så lite forskning ska vi starta fördjupningsstudier av forskare eller andra kunniga.

Ett första samrådsmöte med romska företrädare har nyligen skett.

– Där diskuterade vi just inom vilka områden som forskningen behövs.

Katri Linna har, som redan nämnts, fått tre nya medarbetare. David Sjögren, historiker som kommer att arbeta med

Vitboken på halvtid, Gunno Gunnmo, pensionerad polis som i många år arbetat med romer, bland annat var han vice ordförande i Delegationen för romska frågor, kommer också att arbeta på halvtid och Heidi Pikkarainen, utredare på DO, som kommer att arbeta på heltid.

– Heidi kommer att vara vår länk gentemot diskrimineringsenheten på Arbetsmarknadsdepartementet.

Från Diskrimineringsminister Ullenhags sida är Vitboken en del av den nya Romastrategin. Men Vitbokens finansiering ligger utanför den nya Romastrategins budget.

Gunno Gunnmos närvaro i projektet kommer enligt Katri att innebära en kontinuitet.

– Han har ju med sig allt arbete som Delegation för romska frågor gjorde. Där finns mycket som är upparbetat. Han är

också duktig på formalia. Sedan får vi se vem som ska ansvara för vilken del i textmaterialet.

David Sjögren kommer att hålla ordning på att vitboken håller en tillräckligt hög vetenskaplig nivå.

– Till exempel hur man återger källor och så. Allt för att inte Vitboken ska kunna ifrågasättas. David kommer också att ansvara för vissa textavsnitt, till exempel avsnitten om utbildning, som är hans forskningsområde.

Själv är Katri Linna nu projektledare och även hon kommer att ansvara för vissa texter. Hon kommer även att vara projektets ansiktet utåt och ansvara för externa presentationer för till exempel media.

– Som jurist kommer jag att ansvara för den juridiska analysen, både nationellt och internationellt.

Planen är att det går ut en departementsskrivelse senast i slutet av 2013.

– Men vi måste vara klara med texterna våren 2013.

De samrådsgrupper som används är de samma som departementet använder sig av under behandlingen av Delegationens förslag.

Efterlyses: Romer i litteraturen

Dagens barn- och ungdomsböcker skildrar sällan romer. Förutom *Katitzi*-serien som skrevs av Katarina Taikon på 1970-talet har romer varit så gott som frånvarande i barn- och ungdomslitteraturen. Men i verkligheten finns det romer runt om i Sverige och den romska identiteten är speciell.

Nu vill vi att romer ska synas också i litteraturen! Tidskriften *Le Romané Nevimata* och bokförlaget Podium inbjuder till en skrivartävling med romskt tema, öppen för alla romska skrivintresserade.

- Skriv om hur det är ”Att vara ung rom idag”.
- Skriv en skönlitterär bok på svenska.
- Skriv för målgruppen ungdomar i åldern 12-15 år.
- Skriv en kapitelbok på 80-120 sidor, med eller utan illustrationer (ej tecknad serie).

Det vinnande bidraget belönas med 50.000 kr.

Med nytt datum till den 19 mars 2012.

Manuskriptet kan vara i digital form (som pdf-fil) eller en utskrift på papper.

För mer information och tävlingsvillkor, besök gärna www.nevimata.com eller www.podium.nu

Romsk filmfestival

Är det tillåtet att gestalta romer hur som helst i film? I enlighet med invanda stereotyper har romer oftast framställts som främmande, annorlunda och exotiska undervarelser.

Text: Lena Israel **Foto:** Lars Kollberg

Frågan tvingades jag ställa mig inför mitt anförande under den romska filmfestivalen i Stockholm i oktober 2011 - den första i sitt slag. Ja, tyvärr existerar det fortfarande starkt negativa bilder av romer i film. De stigmatiserande gestaltningar vi minns från gamla svenska filmer tycks delvis leva kvar. Men det finns också positiva motexempel där romernas kultur och livsstil gestaltas på ett respektfullt och inklämmande sätt.

Under Filmfestivalen som organiserades av Domino Kaj, visades ett flertal spel- och dokumentärfilmer på Zita. Inledningsfilmen var unik i dubbelbemärkelse: "Liberté" av den romske regissören Tony Gatlif, skildrar nämligen romerna under Förintelsen och dessutom har denna film aldrig tidigare visats i Sverige.

Generellt kan filmer om romer grupperas kring tre grundläggande kategorier: De starkt fördömsfulla och rasistiska skildringarna, de filmer som visar öppet motstånd mot diskrimineringen och de som helt enkelt följer romernas egen kultur inifrån på ett självklart sätt.

Till den första kategorin filmer här den amerikanska "Drag Me to Hell" från 2009 av Rami. I denna skräckfilm kommer hotet från en gammal romsk kvinna som vill hämnas samhällets ofärrätt genom att ge sig på en ung, oskuldsfull blondin. Såväl berättelsen som bildspråket utmålar romer som parasiter som inte tillför majoritetssamhället någonting. Man visar hur romerna använder sig av svart magi när de inte får som de vill, att de bara lever för dagen, inte kan tala ordentligt, är smutsiga upprorsmakare som driver icke-

romer i fördärvet och att de minsann tål en våldsam behandling. Romerna får sällan vara huvudpersoner i denna typ av filmer och deras handlingar orsaksförlaras inte på samma förstående sätt som icke-romer. Romerna framställs istället som irrationella utanförvarer. När denna rasistiska amerikanska film gick härom veckan på tv, presenterades den som en spännande skräckfilm utan några invändningar från recensentens sida.

Den andra kategorin kan representeras av Gatlifs "Gadjo Dilo". Här befinner vi oss i en romsk by i Rumänien dit en fransman kommer i sitt sökande efter en romsk sångerska. Fransmannen adopteras av byn och försöker lära sig romanés. I denna film får romerna spela huvudroller och utgöra dem åskådaren identifierar sig med. Romerna framställs om jämställda med icke-romer. Allt detta märks i val av bildspråk och dramaturgi samt i kamerans positionering. I en känd scen kastas rollerna om: romerna använder icke-romernas fördomar gentemot romer och applicerar dessa på dem. På så sätt låter

Maria Leissner intervjuas av Domino Kai under premiären.

man stereotyperna motarbeta sig själva. Icke-romer blir medvetna om sina egna fördomar och hur ihåliga de är, att de i själva verket är godtyckliga.

Bildvinklarna visas ur romernas synvinkel, något som är ovanligt på film.

Kamera intar alltså en romsk blick, vilket leder till att åskådaren identifierar sig med dem och det är romerna som utgör normen, inte icke-romer.

Den tredje typen av film illustreras bäst genom den underbara ryska filmen

"Zigenarna flyger till himlen". Jag har hört många romer säga om den, att detta är DERAS film! Här finns en äkta respekt för romsk kultur där dansen och sången genomsyrar personernas liv. Vi möter dessutom en stark och självständig romsk kvinna, som agerar utifrån sig själv och inte utifrån en man. Hon driver scenen, såsom när hon stoppar adelsmannens hästar när han vill köra över henne. Här är det den kvinnliga karaktären som behärskar scenen på ett sätt som alla icke-roms-

ka kvinnor kan bli avundsjuka på!

Filmfestivalen blir ett återkommande inslag i svenskt kulturliv och ett mycket viktigt sådant. Genom intressanta filmer som vårdar den romska kulturen och visar romer som en självklar del i vår mänsklighets skiftande varianter kan mediebilden påverkas i positiv riktning – inte minst hos de yngre.

Som den franske filmregissören Godard sa: "Varje kameravinkel utgör ett moraliskt val."

Seja Ketola och Lennart Rohdin i minglet.

Lena Israel är forskare vid Högskolan i Halmstad med projektet "Gestaltningen av romer i film".

Gerhard Baumgartner, Ulrike Tilly, Hanna Lessing, Lars Demetri och Eskil Franck.

Ny databas med romska offer

I slutet av februari arrangerade Forum för levande historia ett seminarium där ett nytt österrikiskt projekt presenterades. Historikern Gerhard Baumgartner leder projektet som går ut på att samla in namnen på alla romska offer under nazitiden i Europa i en databas.

Text och foto: Bengt O Björklund

Den österrikiske ambassadören i Stockholm Ulrike Tilly inledde seminariet.

– Romerna är utspridda över många länder. I Österrike har de bott, främst i öst, sedan 1500-talet. De förföljdes och mördades av nationalsocialisterna, och även efter kriget utsattes de för diskriminering och rasism. För 17 år sedan, i februari 1995, dödades en explosion fyra österrikiska romer i Burgenland.

Mördaren har gripits och dömts, och han bekände öppet sitt rasistiska motiv.

För närvarande finns det cirka ca 10 000 inhemska romer plus mellan 25 000 till 30 000 invandrare, migrerande arbetare och flyktingar som har romsk etnicitet. Sedan nästan 20 år tillbaka har de inhemska romerna status som etnisk minoritet tillsammans med fyra andra

minoriteter, slovenier, ungrare, tjecker och slovakier.

Hanna Lessing är Generalsekreterare för National Fund of the Republic of Austria for Victims of National Socialism sedan 16 år tillbaka.

– Vi måste öka medvetenheten kring den romska Förintelsen. Just nu håller vi på med att bygga upp ett nätverk av psykoterapeuter i Europa för både judar och romer.

Att samla in information kring vad som hände romerna under nazisternas skräckvälde är svårt. Det finns få officiella dokument.

– Huvudanledningen till okunskapen kring den romska Förintelsen är att så få människor brydde sig, de saknades inte.

I Österrike mördades cirka 9 000 romer.

– De bara försvann. Genom att börja samla in deras namn i vår databas har vi kunna ge dem värdighet. De förtjänar att bli ihågkomna. I Österrike har man bara velat glömma, men nu har man börjat inse att om man inte minns kan man inte komma överens med framtiden.

Gerhard Baumgartner är projektledare för insamlandet av all information, både till namndatabasen och till den information kring romer som ska ligga till grund för en mycket avancerad hemsida som går on-line i november i år.

– De österrikiska romerna har varit viktiga i vår forskning. Deras delaktighet har varit ovärderlig i framtagandet av databasen.

Baumgartner menar att synen på den romska historien har förändrats de senaste tio åren. Samtidigt varnar han för historiska likheter.

– Om vi jämför med hur det såg ut på 20- och 30-talet kan vi se stora likheter med idag.

Baumgartner berättar sedan om romernas historia och indiska ursprung. Hur de kom till Grekland på 1300-talet och hur

en första våg av sinti och en andra våg av romer anlände till Europa under 1400- och 1500-talet.

Han visar ett stort urval av de kommande sidorna till den nya hemsidan. Bildmaterialet är mycket rikligt. Med hjälp av foton och målningar berättar han om den romantiska bilden av romer som rådde under 1700- och 1800-talet. Hur romerna på den tiden var knuta till Kejsaren och hur de ofta var legosoldater med stor vapenkunskap.

– De var mycket eftersökta just för detta under den här tiden, förklarar Baumgartner.

Ofta var romerna bofasta på sommaren då de odlade och reste runt på vintern då de utövade sina traditionella yrken. Baumbartner ger också olika förklaringar till varför de under kriget och vikten av den databas de nu arbetar med. Databasen är också viktig ur ett kompensationsperspektiv. Särskilt om det finns dokumenta-

tion på vad som stulits under kriget.

– Vi har kommit fram till att likställa innehavet av en vagn med en lägenhet. Vi hittar allt fler dokument nu, bland annat i Skatteverkets gamla register och i Socialtjänstens. Det var där vi minst anade att vi skulle finna någon dokumentation.

Det råder en stor brist på forskning kring romer, kring deras historia, kultur och traditioner.

– Det vimlar av stereotypa berättelser, av påhittade traditioner. Den romantiska synen på romerna från 1700-talet har spelat en stor roll i detta. 1980 sade de österrikiska myndigheterna att romer inte kunde vara en nationell minoritet för att de var vandrare och inte tillhörde något land. Så är dock inte synen på dem idag.

Den nya hemsidan som kommer i slutet av året är något att se fram emot, särskilt med tanke på den digra fotobank som den innehåller. Där finns bland annat en mängd foton från 1800-talet

Gerhard Baumgartner

Möt resandefolket!

Den 24 mars 2012 kl. 14.00 inviger vi Sveriges första permanenta utställning om resandefolket på Bohusläns museum.

Här berättas om resandefolkets historia i Sverige, om att ha vägen som hem, om möten mellan minoritets- och majoritetsbefolkningen och ömsesidigt beroende av varandra, om hantverksskicklighet, om starka släktband och en levande berättartradition, men också en historia med många mörka minnen av myndigheternas behandling av resandefolket.

I utställningen visas också fynden från museets utgrävningar av resandeboplaten Snarsmon i norra Bohuslän.

Se program på www.bohuslansmuseum.se

Välkomna!

Viktor Orbán får hård kritik

Ungerns omstridde premiärminister Viktor Orbán försökte nyligen försvara sin regerings hårt kritiserade politik inför EU-parlamentet. Orbán hade bjudit in sig själv till sessionen i Strasbourg efter att EU-kommissionen hotat Ungern med rättsliga åtgärder om vissa lagar inte ändras.

Den ungerske premiärministern försäkrade att är det frågan om tekniska detaljer. Flera EU-parlamentariker framhöll dock att det handlar om större, grundläggande politiska frågor i Ungern.

Den fransk-tyska gröna parlamentarikern Daniel Cohn-Bendit var speciellt kritisk och föreslog att parlamentet sänder en delegation till Ungern för att ta reda på varför romer, hemlösa, intellektu-

ella och judar där är rädda.

Han anklagade Orbán för att gå samma väg som Chávez, Castro och alla världens totalitära och auktoritära regimer.

Den styrande högeralliansen Fidesz har så stor majoritet i parlamentet att partiet till och med kan ändra grundlagen på egen hand. Vid årsskiftet trädde flera nya lagar i kraft som EU protesterat emot och som utlöste omfattande demonstrationer i Budapest och andra ungerska städer.

Bland annat ges regeringen mera inflytande över centralbanken, ett nytt valsystem anses favorisera stora partier och en ny datainspektionsmyndighet anses inte vara tillräckligt självständig. Tidigare orsakade en ny medielag stor

uppståndelse då kritiker ansåg att den möjliggör förhandscensur.

EU oroas också av att pensionsåldern för domare sänks från 70 till 62 år, vilket tvingar hundratals domare i förtidspension. Oppositionen befarar att de sedan kan ersättas med nya domare som står Fidesz nära.

EU gav Ungern en månad tid att förklara de nya lagarna. Om förklaringarna inte tillfredsställer kommissionen kan Ungern dras inför EU-domstolen. Observatörer påpekar dock att EU och den övriga omvärlden också har en hållhake på Ungern i form av ekonomiskt bistånd, som Ungern kan nekas ifall landets omstridda lagar inte ändras

Regeringens romastrategi

I regeringens höstbudget avsattes 46 miljoner kronor under fyra år, 2012-2015, för att bryta romers utanförskap.

Torsdagen den 16 februari presenterade integrationsminister Erik Ullenhag regeringens strategi för romers inkludering vid en direktsänd pressträff på nätet.

Klockan närmar sig den utsatta tiden, men det är ingen rusning direkt till de stolar som finns framför podiet. Romer är ingen het fråga, inte ens här i Sverige.

– Jag skäms över hur vi har behandlat romafrågan här i Sverige. Det är inte bara en historisk fråga för oss i Sverige. I Europa går situationen mot fel håll, antiziganismen ökar. Utanförskapet är stort. Uppskattningsvis finns det cirka 50 000 romer i Sverige i olika grupper med stor kulturell variation.

Han berättar om romers skolgång och de låga förväntningar som finns på romska barn, om bristen på skoltradition.

Bakgrunden till 20-årsstrategin.

– Fokus är att romer ska ha samma rätt

till mänskliga rättigheter som alla andra. De pengar som vi satsar ska in i den ordinarie verksamheten, utbildning, arbete, bostad, hälsa och kultur.

De pengar som satsas under de kommande fyra åren ska bland annat gå till fem pilotkommuner.

– De ska ta fram och sprida goda exempel. De kommuner som vill vara med kan ansöka fram till den 1 mars för att bli en pilotkommun.

Pilotkommunerna kan ansöka om 700 000 kronor per år.

resterande pengar kommer att hamna på olika myndigheter som redan arbetar med romer för att ytterligare kunna intensifiera sitt arbete.

Erik Ullenhag menar att brobryggare är särskilt viktiga och han talade om Förintelsen av romer som nästan ingen känner till. Han tog även upp situationen för romska kvinnors hälsa.

– Vi kommer även att starta en studie om jämställdhet bland romerna.

Att bryta diskrimineringen på bostadsmarknaden är också något som måste prioriteras.

– I vårt arbete måste vi ha med oss romerna. Omfattande överläggningar med de romska grupperna ingår i strategin.

Tanken är att de 46 miljonerna ska generera ordinarie verksamheter i pilotkommunerna.

– Vi måste vara försiktiga med projektänkandet, avslutade Ullenhag.

Thomas Hammarberg får pris

Den 3 april tilldelas Thomas Hammarberg European Civil Rights Prize för sin kamp för att stärka romers rättigheter i Europa. Utdelningen sker på utrikesdepartementet i Berlin.

Thomas Hammarberg, Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, kommer att tilldelas European Civil Rights Prize på 15 000 euro. Det är tredje gången som Dokumentations- och kulturcentret för tyska sinti och romer, Centralrådet för tyska sinter och romer och Manfred Lautenschlager Foundation delar ut priset. Årets vinnare, Thomas Hammarberg, valdes enhälligt av en internationell jury vid ett möte i Heidelberg nyligen. Det speciella priset går till den rumänska journalisten George Lacatus.

Thomas Hammarberg har länge arbetat för att stärka romers rättigheter i Europa, som han anser är "skamligt bristfälliga". I flera tal och uttalanden, har Hammarberg understrukit vikten av att förbättra levnadsvillkoren för Europas största minoritet och han har kritiserat de alarmerande nivåer av rasism som riktas mot dessa människor. Hammarberg målar upp en tydlig bild av situationen, till exempel i sin senaste rapport om Italien, där han starkt kritiserar de italienska myndigheternas behandling av romer.

År 2010 publicerade Hammarberg en omfattande rapport om romernas situation när det gäller mänskliga rättigheter,

där han betonade behovet av ett enhetligt och omfattande program som syftar till att förbättra situationen. Han varnade där för att "dagens retorik mot romerna är alarmerande lik den som användes av nazisterna innan massmorden startades".

I ett publicerat brev till Tysklands förbundskansler Angela Merkel 2009, kräver Hammarberg ett stopp av utvisningar av romer, till Kosovo i synnerhet. Han menar att de deporterade utsätts för politisk förföljelse och tvingas leva i läger. Han upprepade denna "brådskanie rekommendation" ett år senare i ett brev till dåvarande tyska inrikesministern, Thomas de Mazière. I en särskild kommitté som organiseras av Hammarberg beskrivs ett romskt läger i Kosovo som "en humanitär katastrof". Även Frankrikes massdeportationer av romer 2010 har kritiserats hårt.

Juryns ordförande, Romani Rose, menar att beslutet bakom årets pristagare grundar sig på Hammarbergs markerade ställning i sitt arbete. Grundaren av priset, Dr Manfred Lautenschlager, berömde

Hammarberg för hans "exemplariska arbete för mänskliga rättigheter."

Journalisten George Lacatus, vinnare av det särskilda priset på 5 000 euro, arbetar som undersökande reporter på Romania Libera, en av Rumäniens mest populära tidningar. Lacatus är engagerad i en rad aktiviteter som syftar till att avskaffa stereotyper och negativitet mot romer i rumänsk media och för att främja medvetenhet och förståelse bland journalister när det gäller romska frågor. År 2009 grundade Lacatus Romska Journalists Association (RJA) som han styr över sedan dess. Arbetet som utförs av RJA fokuserar på tre huvudområden: De fördömer rasistiska rapporter i media, organiserar journalistiska kurser och de är också en samarbetspartner för romska organisationer på presskonferenser och journalistiska utbildningsprogram.

European Civil Rights Prize delades ut första gången 2007 och syftar till att försvara medborgerliga rättigheter och lika möjligheter för de romska minoriteterna i sina europeiska hemländer. Det syftar också till att sända ett viktigt budskap till politiker, media och olika grupper i Europa för att bekämpa djupt rotade klischeer, fördomar och varje form av utslagning.

EU och romerna

Europarådets ministerkommitté har uttryckt en stor oro över det ökade våldet mot romer i Europa. Med särskild hänvisning till de allvarliga rasistiska incidenter och former av stigmatiserande retorik i vissa av medlemsstaterna. Kommittén uppmanade därefter regeringar att avstå från användningen av antiromsk retorik, särskilt under valkampanjer och fördömer starkt alla hot och trakasserier, liksom hattal. Med tanke på det ekonomiska klimatet, har man uppmanat sina medlemsländer att inte använda

romerna som en "lätt byte eller syndabockar".

På en session i Europaparlamentets utskott för medborgerliga fri- och rättigheter påpekade den romske ledamoten Livia Járóka att det bästa sättet att bekämpa ökningen av extremism är att skapa arbetstillfällen för de mest utsatta samhällena, att bevilja deras grundläggande rättigheter och att förbättra deras levnadsvillkor.

Viviane Reding, EU-kommissionär, presenterade kommissionens arbetspro-

gram för 2012. Hon underströk bedömningen av de nationella romska integrationsstrategier inom den europeiska ramen och uppgav att de sex länder som inte hållit tidsfristen förväntas lägga fram sina handlingsplaner inom några veckor.

Reding berömde de ansträngningar som Livia Járóka gjort. Den romske ledamoten Livia Járóka var föredragande för Europaparlamentets betänkande om en europeisk nivå strategi för romer, som legat till grund även för kommissionens dokument.

Ungerns romer terroriseras helt öppet

Romerna i Ungern fruktar för sina liv efter att det högerextrema partiet Jobbik kom till makten. I den lilla staden Gyöngyöspata, bara en timmes resa från huvudstaden Budapest, säger man att en ny era av fascistisk terror och våld har inletts. Partiet har, enligt många invånare, gjort ett nazistliknande våld officiellt i den kommunala politiken.

Text: Charles McPhedran – *The Global Mail*

Översättning: Bengt O Björklund

Påskén 2011 evakuerade Röda Korset tillfälligt de flesta av de romska familjerna från staden Gyöngyöspata efter veckor av marscherande fascistiska paramilitära grupper som paraderade runt de romska husen om kvällarna med ficklampor. Milisen var ansluten till Jobbik.

Jobbik är idag Ungerns näst största politiska parti efter Viktor Orbans Fidesz parti. Jobbik har 47 av nationalförsamlingens 386 platser, och de har tre ledamöter i Europaparlamentet i Bryssel.

Jobbik växer snabbt. Efter att ha fått 16 procent i en nationell undersökning för två år sedan, har partiet nu stöd av mellan en femte- och en fjärdedel av de ungerska väljarna i landet.

Romerna är Ungerns största minoritet.

De kom från Balkan under 14 och 15-talen. Även om den senaste officiella folkräkningen uppskattar att romerna utgör cirka två procent av befolkningen, är det allmänt erkänt att denna siffra väsentligt underskattar det verkliga befolkningsantalet, som tros ligga mellan fem och tio procent.

Romska barn utgör cirka 20 procent av barnen som föds i Ungern idag. Men de lämnar skolan tidigt – bara 13 procent avslutar gymnasiet och cirka 80 procent hamnar i arbetslöshet.

Jobbiks ledare säger att den romska brottsligheten i Gyöngyöspata var utom kontroll innan de iscensatte sin marsch. Och det finns de som håller med.

– Jag var rädd för att gå hem från buss-

hållplatsen under den här tiden, säger en pensionär, som inte vill bli identifierad.

Men reaktionen efter paramilitärernas marsch i samband med Jobbiks ökade inflytande väcker minnen från 1920- och 30-talet. En video från påskhelgen förra året visar romska familjer i staden, tillsammans med några parlamentariker från Budapest och ett par trendiga stadsbor, huka och sjunga den ungerska nationalsången samtidigt som milisen marscherar förbi och vidare in i den romska delen av staden.

Efter påskhändelserna glömde alla snabbt bort Gyöngyöspata. Bara några veckor efter Fukushima, och med kriget i Libyen i fullt sving, var problemen i ett litet centraleuropeiskt land helt enkelt ointressanta.

Men atmosfären i Gyöngyöspata fortsatte att förvärras och blev allt mer laddad. Jobbik tog makten i staden i juli förra året. Staden är nu en av fyra ungerska kommuner som styrs av partiet.

Eftersom Jobbik vann kommunalvalet har de använt sig av Gyöngyöspata många gånger i sin nationella politik.

Stadens skola är segregerad i romska och ungerska klasser. Stadens arbetslösa, mestadels romer, var bland de första som sattes att arbeta i regeringsstödda arbetsläger förra året. Där samlade de ved och planterade träd under polisövervakning i utbyte mot arbetslöshetsersättning. Ett annat, mer permanent läger, planeras nu till våren. Och berättelser från boende menar att Magyar Garda, den senaste inkarnationen av partiets paramilitära styrka, har tagit över polisen och civilförsvaret ute på landsbygden.

Det ungerska Civil Liberties Union anklagar kommunen för att underblåsa etniska konflikter, vilket gör situationen mycket värre än i de flesta andra städer på landsbygden i Ungern.

Vi försöker få till en intervju med borgmästaren, men han har rest bort några dagar, säger receptionisten, så han kan inte prata med The Global Mail.

Istället bjuder Gárbor Pichler, tillförordnad borgmästare, oss till sitt kontor.

Pichler säger att han inte personligen är en gardmedlem, trots att han är klädd mycket nära de paramilitära gruppernas enhetliga uniformer.

Enligt Pichler kan man spåra oroligheterna i Gyöngyöspata tillbaka till 2006, då Ungern upplevde den globala finanskrisen, långt före resten av världen. Den socialistiska regeringen vid den tiden införde tuffa åtstramningsåtgärder på grund av ett stort budgetunderskott som orsakats av höga offentliga utgifter, låg konkurrenskraft och en åldrande befolkning. Landet ansökte om ett IMF-lån under 2008.

– Det var mycket brott då, och det var inte en lokal företeelse. Men ända sedan 1990-talet har vi märkt att den romska minoriteten begår allt fler brott. Det finns även en kriminologisk kategori som heter "zigenarbrott".

Pichler påpekar att det bara fanns en polis som patrullerade staden i början av oroligheterna.

– Idag, säger han, är de boende inte längre rädda. Det beror på att vi straffar även de minsta brotten, som stöld av tre druvor.

Pichler klagar över den höga arbetslösheten i staden, som har ökat stadigt sedan de sista åren av kommunismen. Hans lösning är att sätta de arbetslösa fattiga på att hålla gatorna rena eller att plantera träd i skogen som omger staden.

Han vill också att de ska arbeta på en ny gård för djuravel som ligger i utkanten av staden. Den kommer att öppna under våren.

– Tack vare gården, säger han, kommer staden att vara självförsörjande.

På lång sikt hoppas han på ett nätverk av samhällen kontrollerade av Jobbik, oberoende av den ungerska regeringen, samhällen som arbetar för det gemensamma bästa och för handel med varandra.

Pichler nämner inte att 36 av de 40 som togs till lägret förra året var romer.

Jobbiks vice parlamentariske ledare Gyöngyösi säger att gardet och partiet arbetar tillsammans och att de har löst stadens kriminalitet och problem med arbetslöshet.

– Det var outhärdligt i Gyöngyöspata innan. Folket kunde själva se att polisen var oförmögen att lösa problemet. Så de kallade på Magyar Garda, som satte fingret på problemet och det löste det.

Borgmästaren avgick under stark press eftersom han inte kunde hantera den allmänna ordningen och nyval hölls. Jobbiks kandidat vann en jordskredsseger, säger han. Detta visar, enligt min tolkning, att den lösning som Jobbik erbjöd blev mycket uppskattad av invånarna.

Gyöngyösi är snabb att förneka att Jobbik använder sig av Magyar Garda. Han säger att den här gruppen – som bildades av människor som helt enkelt var oroliga för den allmänna säkerheten – inte är partiets förlängda arm.

– Den enda länken är Mr Gárbor Vona personligen, som är ordförande för Jobbik och ordförande i Magyar Garda, säger han och förklarar att Vona gick med i gardet för att ge det en politisk legitimitet.

Även om Gyöngyösi säger att gardet inte bär vapen, har The Global Mail funnit bevis i Gyöngyöspata som ser ut att motbevisa hans uttalanden.

János Farkas är en rom som arbetar med medborgerliga rättigheter i Gyöngyöspata. Han säger att han är rädd

för att lämna sitt hus. Polisen, påstår han, har tagits över av gardet.

– De vill sätta oss alla i fängelse, menar han, ett påstående som stöds av en företrädare för det ungerska Civil Liberties Union i Budapest:

– Det finns 470 romer i Gyöngyöspata. Av dem har 420 bötfällts av polisen för än det ena och än det andra. Poängen är att om du ger dem böter kan de inte betala och då kan du sätta dem i fängelse.

Farkas säger att han försökt att anmäla flera poliser för att sympatisera med gardet och att han bötfällts för detta.

Situationen för romerna i Gyöngyöspata är under all kritik nu och deras framtid ser mörk ut. Men Jobbiks idéer om hur man ska hantera arbetslöshet och brottslighet bland Ungerns romer är populära bland väljarna.

Och partiet fortsätter att planera nya lösningar på "Den romska frågan." Márton Gyöngyösi, Jobbiks vice parlamentariska ledare, säger att "en lösning" som partiet är intresserad av att pröva är att avlägsna romska barn från sina familjer.

– Vi har sagt att zigeniska barn i internatskolor – där de tas ur den romska befolkningen som annars drar dem tillbaka och är ett dåligt exempel, skulle kunna vara en bra lösning, säger han.

Böcker

Bengt O Björklund har läst

De hatade

Det som händer i Europa idag är skrämmande. Jakten på syndabockar ökar och hatets vindar blåser allt kallare, allt snålare, allt oginare. Norske massmördaren Anders Behring Breivik och den holländske högerpolitikern Geert Wilders förenas i skräcken för en muslimsk invasion av Europa och i Ungern marscherar Jobbiks paramilitära styrkor runt på landsbygden för att sätta skräck i den romska befolkningen.

I tre kapitel berättar journalisten Magnus Linton i sin nya bok "De hatade" (Atlas) om tre europeiska länder där utvecklingen gått mot det extrema. Det första kapitlet handlar om romernas situation i Ungern, där bilden blir allt mer hotfull och politiken allt mer extrem och totalitär, ett samhälle där en statligt sank-

tionerad rasism tillhör vardagen. Linton berättar osentimentalt om de fruktansvärda händelserna i Ungern och låter romska vittnen berätta om mord och mordbrand på både barn och vuxna, om skräcken för de paramilitära trupper som marscherar runt de romska bosättningarna.

I takt med att drömmen om ett kapitalistiskt rosa moln krossats mot den krassa verkligheten efter EU-inträdet har allt fler börjat längta tillbaka till fornstora dagar och en nationell identitet som till varje pris måste värnas. Ut med romerna, även om romska barn måste mördas i processen.

Linton berättar om hur de ungerska mediebolagen rensats på oliktankande, något som har lett till att 1 000 judar försvunnit från public service-bolagen med stöd av den nya medielagen. Regeringspartiet Fidesz har infört en ny konstitution som sätter demokratins grundvalar ur spel på en väg mot totalism. Den nya politiken är byggd på en teori om romer och judar som parasiter, hinder i vägen för ett återupprättande av

ett Ungern endast för etniska ungrare.

Det är en mycket väl underbyggd och initierad bok Linton har skrivit och det som växer fram mellan raderna är ett nytt Europa där hatet intar en central roll. Ett Europa som än en gång fylls av ekon från tidigare missgärningar och illdåd. Det är ett Europa som i mycket påminner om trettioalets Europa och tacksamast av alla att förtrycka och hata är romerna.

Hunger och siden

Att läsa Herta Müller essäsamling Hunger och siden (Tranan) är som att bli smekt inifrån, som att både vakna ur och ramla in i en mardröm, en värld som aldrig någonsin varit perfekt. Men det är Müllers sätt att beskriva det hon upplever, hennes otroligt pricksäkra språk och hennes klarsynta beskrivningar av skeenden och miljöer som fascinerar. Och allt andas poesi.

I sin bok Hunger och siden berättar Müller om livet i Rumänien under Ceausescus vansinniga styre och efter diktaturens fall. Hon berättar om sin exiltillvaro i ett återförenat Tyskland där högerextremismen åter är på väg att växa sig stark.

Müller har en enastående förmåga att beskriva makten i ett sådant avslöjande och naket ljus att den oundvikligen framstår som sjabbig. Medlöpare blir trasiga människor och jakten har börjat.

Müller beskriver så väl hur begreppet

"den andre" har rotats och växer idag, hur det alltid är någon annans fel att världen ser ut som den gör. Psykologiska strategier för att både förklara och skyla över syndabockstänkandet genomskådas med en sådan elegans att man nästan känner sympati för de förvirrade och i sinnet svaga.

Som så ofta förr får romerna iklä sig rollen som den andre, utlänningen, sina drygt 600 år i Europa till trots och dagens politiker "stammar fram sina metaforer med gåshud".

"Skjulen får luta sig mot byn, men sedan är det stopp. Zigenarna, som barfota väntar på vintern, får gå förbi fönstren obemärkta och de får köpa något i lanthandeln, men sedan är det stopp. För ett talesätt säger: 'på avstånd är zigenaren en människa'. Man hör det ofta."

I kapitlet "Dammet är blint – solen är en krympling" framträder den romska hopp-

lösheten och utanförskapet i dagens Rumänien. Müller berättar om en pogrom i byn Kogalniceanu då trettio hus brändes ner och 150 romer blev hemlösa. Polisen kände till att det skulle hända just den dagen, och borgmästaren och prästen.

Romer 500 år i Sverige – historia, nutid, framtid

**É ROMANI GLINDA, SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA OCH MÅNGKULTURELLT CENTRUM
PRESENTERAR TVÅ MÅNADER AV AKTIVITETER. FRI ENTRÉ. INGEN FÖRANMÄLAN.**

SEMINARIUM OM ROMSK LITTERATUR

É Romani Glinda arrangerar ett seminarium. Fred Taikon och Rosario Ali Taikon berättar om romsk litteratur, ger exempel på samtida och äldre romsk litteratur och berätta om det romska språket och dess varieteter. Under kvällen kommer även romernas historia i Sverige och Europa att behandlas. Kvällen avslutas med högläsning på romani šib.

Tid: Tisdag 10 april kl 18.00–20.00

Plats: Tumba bibliotek

EN HELDAG OM FORSKNING TILLSAMMANS MED ROMER

Föreläsningar med bland andra Miika Tervonen, Hans Caldaras, Fred Taikon, David Gaunt, Mikael Demetri, Angelina Dimiter-Taikon, Kati Dimiter-Taikon och Christina Rodell Olgaç.

Tid: Onsdag 18 april kl. 8.30–16.00

Plats: Sal MB 416, Moas båge, Södertörns högskola

UTSTÄLLNING: ROMSKA RESOR

Mellan år 2000 och 2006 reste fotografen Joakim Eskildsen tillsammans med författaren Cia Rinne till sju olika länder för att få insikt i romernas liv och levnadsvillkor. Fotoutställningen Romska resor (Le romané phirimäta) öppnar 19 april kl. 18.00 i närvaro av Joakim Eskildsen och Katri Linna, generaldirektör vid Regeringskansliet, som berättar om sitt arbete med en vitbok om övergrepp och kränkningar mot romer som offentliga aktörer i Sverige stått bakom under 1900-talet.

Tid: 19 april till 1 september 2012

Plats: Utställningshallen, Mångkulturellt centrum, Fittja gård

UTSTÄLLNING: UT-MÄRKT SVENSK FORM

Mångkulturellt centrum och Botkyrkabor gör ett försök att rama in en vardag som ofta faller utanför.

En utställning om att vara synlig och osynlig på samma gång.

Tid: 26 april–10 maj och 22 maj–1 juli.

Plats: Länken, Mångkulturellt centrum, Fittja gård

SAMTAL OM ROMER I BOTKYRKA

Samrådsgruppen mellan kommunen och romer i Botkyrka berättar om sitt arbete för att öka Botkyrkas romers delaktighet och möjlighet att inkluderas i samhället. I samarbete med ABF Botkyrka-Salem.

Tid: Torsdag 26 april kl 18.00–20.00

Plats: Länken, Mångkulturellt centrum, Fittja gård

LAWEN MOHTADI OM KATARINA TAIKON

Lawen Mohtadi berättar om sin kommande bok om Katarina Taikons livslånga kamp för romernas medborgerliga rättigheter. När Katarina Taikon debuterade med boken Zigenerska 1963 bodde de flesta romer i husvagnar och tält och fick inte gå i skolan. I samarbete med ABF Botkyrka-Salem.

Tid: Torsdag 3 maj kl 18.00–20.00

Plats: Länken, Mångkulturellt centrum, Fittja gård

ROMERS KULTURELLA OCH SPRÅKLIGA RÄTTIGHETER

Lars Lindgren, Diskrimineringsombudsmannen, berättar om en rapport om hur romers språk och kultur ska stärkas för att bli en del av det svenska kulturarvet. I samarbete med ABF Botkyrka-Salem.

Tid: Torsdag 24 maj kl 18.00–20.00

Plats: Länken, Mångkulturellt centrum, Fittja gård

ROMER I SVENSKA SKOLAN

Angelina Dimiter Taikon och Mikael Demetri, lärare i Roma Kulturklass på Nytorpsskolan och Christina Rodell Olgaç, Södertörns högskola berättar om romska utbildningsfrågor och situationen för romer i svenska skolan.

I samarbete med ABF Botkyrka-Salem.

Tid: Torsdag 31 maj kl 18.00–20.00

Plats: Länken, Mångkulturellt centrum, Fittja gård

Läs mer: mkc.botkyrka.se, sh.se, romaniglinda.se

Gamla bilder berättar

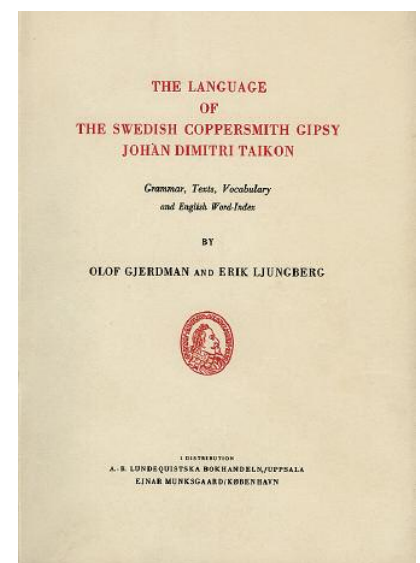

Kära läsare av bilder berättar. Den här gången dyker vi på nytt ner i vårt privata fotoalbum. Nu ska vi visa några av barnbarnen till Johan Dimitri Taikon och hans fru Vola. De hade sju söner och här kan ni se några av deras barnbarn på den tiden då det begav sig på Tanto.

På den första bilden ser vi farfar Johan och farmor Vola, bredvid dem står Erik Ljungberg. Erik som tillsammans med farfar skrev ner de romska orden som senare blev ett världsberömt lexikon med namnet *The Language of the Swedish Coppersmith Gypsy* av Johan Dimitri Taikon. Erik är i dag över 90 år.

Stora syster Sima med ett smaskigt äpple i handen en varm sommardag i Sköndal.

*The Language of
the Swedish
Coppersmith
Gypsy av Johan
Dimitri Taikon.*

Här kan vi se min kusin Kristina. Bilden är inte i färg, men om jag inte minns fel var hennes overall rödaktig.

Andra kusiner var Fardi, Valodja, Madocka och lilla Mario. Bilden är tagen på Gröna lund.

På bilden under kan vi se Malika och Zoza som sjunger, ackompanjerade av Lilly på dragspel och Sture på gitarr.

På den sista bilden ser vi storsyster Zima med sina mindre kusiner. Observera trampbilen, det finns en egen historia om den.

Het indisk Korma med vita bönor

Det här behövs till cirka 6 personer:

1,5 kg	högrek (eller lamm, kyckling, quorn)
4	röda paprikor
3 klyftor	vitlök
3	selleristjälkar
1 bit	färs Ingefära
5	lök
1 knippe	persilja
2 msk	spiskummin
2 msk	mejram
2 tsk	malen kanel
2 krm	cayennepeppar
3	lagerblad
6 msk	tomatpuré
5 dl	rödvin
1,7 liter	vatten
1,5 msk	oxfond (lamm, kyckling, vegetarisk)
1 burk	vita bönor i vatten
Olivolja	
Salt	
Svartpeppar	

Gör så här

Skär köttet i ca 4 x 4 x 4 cm stora bitar. Skär paprikan, löken och sellerin i stora bitar och skiva vitlöksklyftorna och ingefäran tunt. Hacka persiljan.

Bryn köttet i en het panna med lite av oljan.

Lägg de brynta köttbitarna i en stor gryta. Häll lite vatten i pannan där köttet brynts och låt koka upp

med stekskyn. Häll sedan över skyn i grytan.

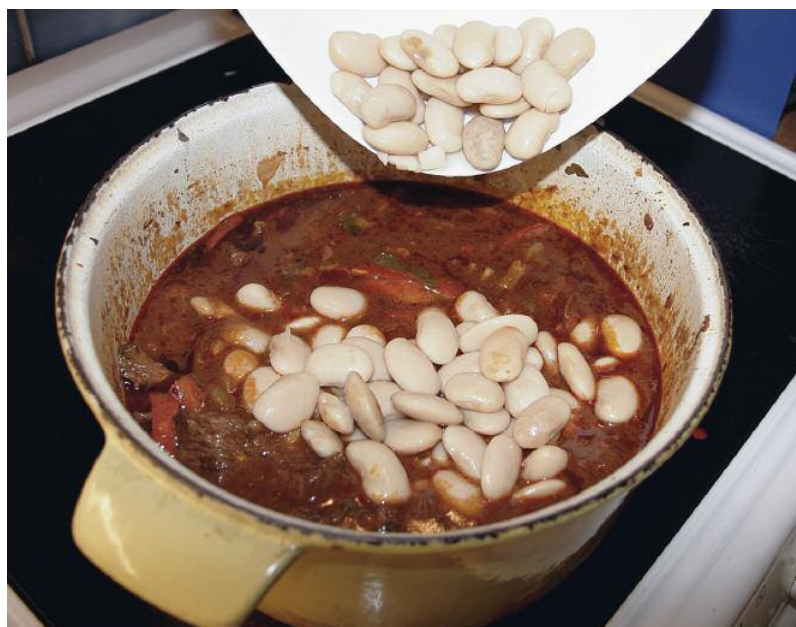
Tillsätt buljongen och fyll på med mer vatten så att alla ingredienser i grytan täcks. Låt det koka i ca 1,5 timme.

Fräs grönsakerna och persiljan med kryddorna (krydda efter behag) i lite olivolja. Lägg i lagerbladen och tomatpurén och låt fräsa i ytterligare ett par minuter. Häll på rödvinet och låt det hela småputtra i ca 10 min.

Kontrollera att köttet är färdigt genom att smaka på det. Tillsätt grönsaksblandningen och låt såsen koka ner till dess att den får en simmig konsistens. Häll av vattnet från börnorna och tillsätt dem.

Smaka av med salt och peppar.

Smaklig måltid!

Ito Korma parné fusujénsa

Gadó Trubúl 6 ženénge:

1,5 kg	guruvanó mas (vaj bakranó mas, pújo, quorn vegetabilicko)
4	lolé papríkurja
3 kotorá	sir
3 kotšajá	selleri
1 kotór	gingiberi
5	purumá
1 drez	percilia
2 baré řojá	ličardó komomíno
2 baré řojá	maghiráno
2 cigné řojá	ličardó cinnamomum
1 cigno řoj	cayennpipéri
3 patrjá	laurus
6 baré řojá	ličardé peredéci
5 dl	lolí mol
1,7 lítra	guruvanó gáta buljóno (vaj khajniásko buljóno, zelenimataéngo buljóno)
1 kotía	parné baré fusujá ándo paj
Oliviásko vulój	
Lon	
Kali pipéri	

Ker gadea

Šin o mas ánde kotorá pe 4x4x4 centimeturja. Šin e papríka, o purúm thaj e selleri ánde baré kotorá. Šin e percilia. Pek o mas ánde jekh tatí tipsía la vulújésa. Šor o pekó mas andré ánde jekh barí tigája. Šor andré

ciřúca paj ánde é tipsía kaj peklán o mas, te čiról le čikenósa, palá kodjá šor andré o sókoánde e barí tigája. Maj šor andré o buljóno thaj maj paj, te vušaravés sa o xabén, muk te čiról ánde 1,5 časo. Pek le zelenimáta ánde ciřa vulój thaj e percilia ánde jekh than, maj tho lon thaj pipéri sóde tu kamés. Maj tho le patrjá laurus thaj le ličardé peredéci muk te pečól 2-3 minúci. Akaná šor oprál e lolí mol, thaj muk te čirjól ánde 10 minúci. Zumáv te si o mas dóšta kovló. Maj šor andré le zelenimáta thaj muk te čirjól te thulól o sóko. Maj tho lon thaj pipéri te kamésa.

Xan pe sastimása!

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter.

**diskriminerings
ombudsmannen**

Anmäl diskriminering till DO

DO arbetar för att diskriminering inte ska förekomma i samhället. Genom att anmäla diskriminering till DO gör du tre bra saker:

1. Du ger dig själv möjlighet att få upprättelse för den kränkning som du utsatts för.
2. Du bidrar till att synliggöra diskrimineringen.
3. Din anmälan kan bidra till att andra inte behöver utsättas för samma sak som du.

Utsätts dina barn för diskriminering i skolan?

Får dina barn tillgång till den undervisning de har rätt till i skolan? Blir de mobbade eller trakasserade? Det finns en lag som förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Om barn blir trakasserade eller utsätts för diskriminering kan du anmäla det till DO.

Har du frågor om diskriminering?

Ring DO:s telefonrådgivning som nås via växeln på 08-120 20 700. Rådgivningen har öppet måndag mellan kl. 10.00-11.30 och 13.00-15.00 samt tisdag-fredag mellan kl. 9.00-11.30 och 13.00-15.00.

Du kan även boka in ett besök om du föredrar att berätta om dina erfarenheter.

Mer information om DO och vad vi kan hjälpa till med finns på vår webbplats

www.do.se